

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ЛИСЕНКО МАРИНА ІГОРІВНА

УДК 343.85

**ІЗОЛЯЦІЯ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА
ПЕВНИЙ СТРОК У ВИПРАВНИХ КОЛОНІЯХ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор
Степанюк Анатолій Хомич,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
декан факультету підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби
України

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Денисова Тетяна Андріївна,
Академія Державної пенітенціарної служби,
професор кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та
кримінології

кандидат юридичних наук, доцент

Черненко Максим Петрович,
Чернігівський національний технологічний університет,
доцент кафедри кримінального права та правосуддя

Захист відбудеться 26 квітня 2017 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03 в Національній академії внутрішніх справ за адресою: ДП – 680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: пл. Солом'янська, 1, м. Київ, ДП-680

Автореферат розісланий 25 березня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Із здобуттям Україною незалежності розпочалося реформування вітчизняної системи виконання покарань. Останні події, пов'язані із ліквідацією Державної пенітенціарної служби України, оновленням чинного кримінально-виконавчого законодавства, засвідчили готовність України до стратегічних змін у сфері застосування державного примусу. На сучасному етапі державотворення виникає реальна можливість оновити підходи до розуміння основних понять системи виконання покарань. Одним із таких є ізоляція засуджених до позбавлення волі на певний строк.

Відповідно до статті 63 Кримінального кодексу України, покарання у виді позбавлення волі полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу. Важливість виокремлення ізоляції засуджених як самостійного предмета кримінально-виконавчого дослідження обумовлена тим, що досліджуване нами соціальне явище значною мірою впливає на правовий статус засуджених, дотримання їхніх прав і свобод. Як було визначено у Національній стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015: «Забезпечення прав і свобод людини залишається головним обов'язком держави та має визначати зміст і спрямованість діяльності держави в усіх її зусиллях».

Незважаючи на важливість означеного питання, у Кримінальному та Кримінально-виконавчому кодексах України відсутнє юридично чітке і нормативно закріплене визначення «ізоляція», що слід визнати доктринальною прогалиною кримінально-виконавчого законодавства. Хоча стаття 102 Кримінально-виконавчого кодексу України вказує, що режим у виправних колоніях забезпечує ізоляцію, разом із тим, у нормативно-правових актах не розкривається її зміст, основні ознаки, види та інші характеристики, що складають суть ізоляції як правової категорії. За результатами проведеного нами опитування серед персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України понад 45 % працівників не можуть чітко сформулювати поняття ізоляції засуджених.

Поряд із цим за останні декілька років спостерігається негативна тенденція до зростання рівня злочинності в установах виконання покарань закритого типу на фоні загального зменшення кількості засуджених до позбавлення волі в Україні. Так, за статистичними даними, у 2012 році в установах виконання покарань було зареєстровано 568 злочинів, відбувало покарання – 147 тис. осіб, у 2013 році – 517 злочинів, відбувало покарання – 125 тис. осіб, у 2014 році – 417 злочинів, відбувало покарання – 73 тис. осіб, у 2015 році – 377 злочинів, відбувало покарання – 69 тис. осіб. Зареєстровані злочини, що вчинялися у виправних колоніях, були так чи інакше пов'язані з порушенням ізоляції засуджених. Зокрема, у 2012 та 2013 роках вчинено 28 втеч з виправних

колоній мінімального рівня з полегшеними умовами тримання, у 2014 році – 34 випадків, а у 2015 році – 26.¹

Однією з причин погіршення криміногенної ситуації в установах виконання покарань можна вважати, що ізоляція засуджених не здатна повною мірою забезпечувати вимоги, продиктовані сучасною політикою виконання покарань. Як наслідок, порушення балансу між політикою гуманізації системи виконання покарань та безпекою суспільства. Таким чином, у наявності складна теоретико-прикладна проблема, що потребує вирішення на дисертаційному рівні.

Вивчення наукової літератури свідчить, що досить потужне наукове підґрунтя у цьому контексті створили такі науковці, як: К. А. Автухов, Л. В. Багрій-Шахматов, М. І. Бажанов, В. А. Бадира, І. Г. Богатирьов, Є. М. Бодюл, В. В. Василевич, А. П. Гель, Т. А. Денисова, О. М. Джужа, В. К. Дуюнов, О. А. Дука, П. П. Козлов, О. Г. Колб, О. В. Лисодєд, Л. П. Оніка, Ю. А. Пономаренко, Г. О. Радов, А. Л. Ременсон, М. В. Романов, В. В. Сташис, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников, С. Я. Фаренюк, В. І. Шакур, І. С. Яковець та ін.

Серед радянських та зарубіжних дослідників певні напрацювання з означеної тематики у різні періоди здійснювали такі науковці, як: Н. Р. Бесараб, І. М. Гальперін, П. І. Колєватов, Р. С. Маковик, М. П. Мелентьєв, О. С. Михлін, Ю. В. Пленкін, Л. В. Рябова, В. І. Селіверстов, М. О. Стручков, Ф. Р. Сундуков, Ю. М. Ткачевський, І. В. Шмаров та ін.

Водночас, зазначена проблематика досліджувалася фрагментарно. Залишилися на доктринальному рівні не розкриті питання, що зумовили вибір об'єкта та предмета цієї наукової розробки, а саме: не повною мірою з'ясовано зміст поняття «ізоляція засуджених», на науковому рівні не виведено його атрибутивних ознак. Поряд із цим, на дисертаційному рівні правове регулювання та організація ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях, враховуючи останні зміни та доповнення, внесені протягом 2014-2016 рр. до кримінально-виконавчого законодавства, які суттєво вплинули на правовий статус засуджених, не розглядалися, що й обумовило вибір мети і задач цього дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Концепції реформування кримінальної юстиції України (Указ Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008), Концепції реформування Державної кримінально-виконавчої служби України (Указ Президента України від 25 квітня 2008 року № 401/2008), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р), Плану дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на

¹ Дані Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=111482&libid=100820&c=edit&_c=fo

2015-2020 роки (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 864-р), Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 березня 2015 р. № 275), а також відповідно до цільової комплексної програми «Теоретичні і прикладні проблеми запобігання злочинності та реформування Державної кримінально-виконавчої служби в Україні» (номер державної реєстрації 0111U000958).

Тема дисертаційної роботи затверджена рішенням Вченої ради Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» (протокол № 4 від 20 грудня 2013 р.).

Мета і задачі дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є розроблення науково обґрунтованих напрямів вдосконалення правового регулювання та організації ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях.

Для досягнення визначеної мети поставлені такі *задачі*:

- з'ясувати стан наукової розробки поняття ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк і зробити обґрунтовані висновки;
- здійснити аналіз міжнародно-правового регулювання ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк та його відображення у національному законодавстві;
- розробити поняття, визначити ознаки та види ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк;
- розкрити теоретичні положення ізоляції засуджених у кримінально-правовому та кримінально-виконавчому аспектах;
- визначити особливості забезпечення ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях;
- розкрити позитивний зарубіжний досвід організації ізоляції з метою запровадження його в Україні;
- сформулювати на підставі проведеного аналізу основні напрями вдосконалення правового регулювання та практичного застосування ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Предмет дослідження – ізоляція засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях.

Методи дослідження. При проведенні дослідження для вирішення поставлених задач використовувались у комплексі загальнонаукові та спеціально-правові методи.

Методологічну основу дисертації становить діалектичний метод наукового пізнання соціально-правових явищ в їх суперечностях, розвитку та змінах, що дало можливість об'єктивно оцінити сучасний стан наукової розробки та визначити зміст ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк.

За допомогою *системно-структурного методу* проаналізовано сутність досліджуваних категорій та їх предметно-компонентний склад

(підрозділи 2.1., 2.2., 2.3.); *історико-правовий метод* дав змогу розкрити генезис формування поняття ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк (підрозділ 1.1., 2.2.); *метод порівняльного аналізу* застосовано при вивченні змісту міжнародно-правових актів з питань забезпечення ізоляції засуджених та практики їх впровадження у кримінально-виконавчу діяльність України, а також при розкритті позитивного зарубіжного досвіду (підрозділ 1.2., 3.1.); *метод моделювання* використано при формуванні висновків до розділів дисертації та загальних оцінок, а також для обґрунтування пропозицій щодо удосконалення організації ізоляції засуджених (підрозділ 3.2.); *логіко-нормативний метод* застосовано для аналізу законодавчих і відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів у сфері виконання покарань (підрозділ 1.2., 2.2., 2.3., 3.2.); *соціологічні методи* (анкетування, інтерв'ювання, спостереження) використано з метою вивчення думок різних категорій респондентів з проблемних питань дисертаційної роботи та з'ясування соціальної результативності відповідних правових норм (підрозділ 2.2., 2.3.); *статистичний метод* дав змогу проаналізувати зібрані емпіричні дані, а також офіційну статистичну звітність (розділ 1-3). Теоретичною основою дослідження є наукові роботи з філософії, загальної теорії права, кримінального, кримінально-виконавчого, конституційного права і кримінології.

Емпіричну базу дослідження дисертаційної роботи складають дані державної статистики, матеріали Верховного Суду України, Державної пенітенціарної служби України, а також результати анонімного опитування, одержані шляхом соціологічного дослідження у формі анкетування 168 працівників Державної кримінально-виконавчої служби України, службова діяльність яких пов'язана із забезпеченням ізоляції у виправних колоніях (відділ нагляду і безпеки, відділ охорони) та 446 засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях середнього рівня безпеки. Анкетування проводилося протягом 2013-2014 рр. в шести областях України, які оптимально забезпечують географію дослідження: Запорізькій, Дніпропетровській, Черкаській, Одеській, Рівненській та Чернігівській.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних монографічних досліджень, присвячених питанням ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях. Найбільш значущими результатами, що розкривають новизну дисертаційного дослідження, можна вважати такі положення, висновки та пропозиції.

вперше:

- визначено зміст та сформульовано авторське поняття «ізоляція засуджених» у кримінально-правовому аспекті, яке визначає її як один із основних елементів змісту позбавлення волі на певний строк, що полягає в передбаченому законом і встановленому вироком суду обмеженні прав особи шляхом поміщення до кримінально-виконавчої установи закритого типу для досягнення мети покарання;

- обґрунтовано поділ ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк залежно від структурних дільниць виправної колонії на: загальну

(дільниця ресоціалізації), спеціальну (дисциплінарний ізолятор та приміщення камерного типу), посилену (дільниця посиленого контролю) та полегшену (дільниця соціальної реабілітації);

- доведено необхідність запровадження покамерного способу розміщення засуджених у виправних колоніях як напрям вдосконалення вітчизняної практики застосування ізоляції засуджених;

- аргументовано, що ізоляцію засуджених необхідно розглядати у кримінально-правовому та кримінально-виконавчому аспектах, які співвідносяться між собою як зміст і форма;

- обґрунтовано необхідність доповнення статті 102 Кримінально-виконавчого кодексу України визначенням ізоляції засуджених та викладення цієї норми у новій редакції;

удосконалено:

- теоретичні напрацювання щодо ролі ізоляції засуджених при реалізації не тільки кари, але й виправлення та запобігання вчиненню нових злочинів як головних елементів мети покарання;

- теоретичні основи взаємозв'язку режиму у виправних колоніях та ізоляції засуджених, яка виступає його головною вимогою та водночас спрямована на його забезпечення;

- науковий висновок, що ізоляція засуджених лежить в основі розмежування позбавлення та обмеження волі, у ході дослідження якої визначено, що фактично в обох видах покарання обмежуються права і свободи особи, проте від кількості та ступеня правообмежень залежить, чи буде особа вважатися ізольованою;

дістало подальший розвиток:

- аналіз переліку основних прав і свобод засуджених, що підлягають обмеженню під час відбування покарання у виді позбавлення волі, внаслідок чого було доведено, що саме ізоляція засуджених зумовлює основні правообмеження;

- наукові підходи щодо міжнародно-правових стандартів поведіння із засудженими, які дозволили сформулювати загальне уявлення ізоляції засуджених, що базується на недопустимості абсолютної ізоляції та утвердженні засудженого як члена суспільства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки й рекомендації роблять конкретний внесок як у теорію кримінально-виконавчого права України, так і в практику його застосування, оскільки розширюють і поглиблюють уявлення про ізоляцію засуджених до позбавлення волі на певний строк. Висновки, пропозиції та положення, що містяться в дисертації, використовуються у:

- *правотворчій сфері* – для вдосконалення правового регулювання застосування ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях (лист з Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 27 лютого 2017 року);

– *практичній діяльності* – результати дисертаційної роботи впроваджено у практичну діяльність Управління режиму нагляду і безпеки Департаменту охорони, нагляду і безпеки, режиму та контролю за виконанням судових рішень Державної пенітенціарної служби України (акт впровадження Управління режиму нагляду і безпеки Департаменту охорони, нагляду і безпеки, режиму та контролю за виконанням судових рішень Державної пенітенціарної служби України від 13 листопада 2015 р.);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальної дисципліни «Кримінально-виконавче право України» в Інституті кримінально-виконавчої служби (акт впровадження Інституту кримінально-виконавчої служби від 4 квітня 2016 р.).

– *науково-дослідній діяльності* – для подальшої розробки теоретичних і прикладних проблем щодо ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 15 грудня 2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем особисто та є самостійним комплексним дослідженням. У наукових працях, що виконані у співавторстві, авторський доробок становить 50 %. При цьому наукові ідеї, що належать співавторам вказаних публікацій, у дисертації не використовувались.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та висновки дисертації обговорювалися на наукових і науково-практичних конференціях, симпозіумах та круглих столах: «Протиправна поведінка: погляд крізь призму юридичної науки» (м. Ніжин, 24 лютого 2012 р.); «Кримінально-виконавчому кодексу України – 9 років» (м. Київ, 28 листопада 2012 р.); «Державна пенітенціарна служба України: історія, сьогодення та перспективи розвитку у світлі міжнародних пенітенціарних стандартів та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України» (м. Київ, 28-29 березня 2013 р.); «Пенітенціарна наука – пенітенціарній практиці» (м. Київ, 24 жовтня 2013 р.); «Пенітенціарна наука – пенітенціарній практиці» (м. Київ, 4 грудня 2014 р.); «Актуальні питання застосування кримінально-виконавчого законодавства» (м. Київ, 18 березня 2015 р.); «Проблеми протидії злочинності у ХХІ столітті: вітчизняний та міжнародний досвід» (м. Чернігів, 24 квітня 2015 р.), «Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція» (м. Київ, 27 листопада 2015 р.), «Нормативні та прикладні засади удосконалення інституту призначення покарання та інших заходів кримінально-правового впливу» (м. Одеса, 26-27 грудня 2015 р.); «Європейська традиція в міжнародному праві: реалізація прав людини» (м. Братислава, 6-7 травня 2016 р.), «Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває у конфлікті із законом, крізь призму правових реформ» (м. Київ, 2 грудня 2016 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження відображені в 18 наукових публікаціях: п'яти наукових статтях, що опубліковані у фахових періодичних виданнях із юридичних наук, у тому числі одна – у фаховому юридичному виданні іноземної держави, 12 тезах доповідей

на науково-практичних конференціях, симпозіумах і «круглих столах».

Структура дисертації. Відповідно до мети, задач і предмета дослідження дисертація складається зі вступу, 3-х розділів, що містять 7 підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 218 сторінок, у тому числі основного тексту 172 сторінки. Загальна кількість використаних джерел – 198 найменувань (23 сторінки).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими планами та програмами, мета й задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дисертації та публікації.

Розділ 1 «Теоретико-правові основи дослідження ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях» складається із двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Наукова розробка поняття ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях»* на підставі аналізу наукових джерел з теми дослідження було виділено етапи наукової розробки ізоляції засуджених до позбавлення волі. Встановлено, що перший етап охоплює тривалий період від зародження суспільних відносин та перших ознак державності до початку ХХ ст. і містить такі ознаки: ізоляція застосовувалася до особи як засіб примусу, при цьому було відсутнє належне правове регулювання; дослідження ізоляції засуджених у працях вчених зводилося до характеристик місць ізоляції і не завжди містили системні знання про ізоляцію як правову категорію.

Доведено, що другий етап розпочався із прийняттям ВТК УСРР 1925 р., де вперше на законодавчому рівні була закріплена ізоляція при характеристиці виправно-трудових установ та класифікації засуджених. Водночас, починаючи з 50-х рр. ХХ ст., ізоляція засуджених стала предметом наукових досліджень. Спільною рисою для другого етапу є те, що ізоляцію, як правило, розуміли як відокремлення особи від суспільства, що свідчило про втілення каральних рис у цьому соціальному явищі.

З'ясовано, що третій етап дослідження ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк розпочався із здобуттям незалежності України. Більшість сучасних вітчизняних вчених, вивчаючи режим у виправних колоніях, покарання у виді позбавлення волі, так чи інакше розглядали питання ізоляції засуджених. Дослідники розглядали ізоляцію засуджених як зміст позбавлення волі (А. Х. Степанюк, Є. М. Бодюл), як джерело правообмежень при відбуванні покарання (О. Г. Колб), як втілення каральної функції режиму у виправних колоніях (К. А. Автухов, І. С. Яковець). На етапі реформування Державної кримінально-виконавчої служби України існує потреба у сучасних дослідженнях, спрямованих на пошук нових підходів до реалізації ізоляції засуджених, саме тому постають питання співвідношення ізоляції і мети покарання, правообмежень, режиму у виправних і виховних колоніях.

Констатуємо той факт, що поняття ізоляції засуджених потребує теоретичного уточнення, переосмислення та заповнення прогалів у його розумінні.

У підрозділі 1.2 «Міжнародно-правове регулювання ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях» сформовано концепцію ізоляції засуджених, втілену у міжнародно-правових стандартах поведінки із засудженими. Виявлено, що Мінімальні стандартні правила поведінки із засудженими (Правила Мандели) та Європейські пенітенціарні правила чітко не визначають поняття ізоляції засуджених, однак формулюють загальні засади її використання.

Дослідження міжнародно-правових стандартів поведінки із засудженими підтвердило той факт, що ізоляція засуджених становить джерело правообмежень, які спрямовані як на внутрішній світ особи, так і на фізичну можливість вільно пересуватися, що зумовило поділ ізоляції на духовну та фізичну.

Доведено, що міжнародно-правове регулювання спрямоване на встановлення певних меж ізоляції засуджених шляхом визначення кількості побачень, телефонних дзвінків, відпусток для засуджених, спілкування із засобами масової інформації та участі у державних справах. Аналіз міжнародних стандартів поведінки із засудженими свідчить, що ізоляція не включає конкретних способів забезпечення з огляду на економічний розвиток і правову систему окремої держави. На рівні з цим було виділено характерні вимоги до неї 1) невелика кількість засуджених в установі виконання покарань; 2) покамерне розміщення засуджених; 3) найсприятливіші умови для відбування покарання існують у закладах, де основний акцент робиться не на фізичних засобах попередження втеч, а на самодисципліні.

Розділ 2 «Загальна характеристика ізоляції засуджених у виправних колоніях» містить три підрозділи.

У підрозділі 2.1 «Ізоляція засуджених у кримінально-правовому аспекті» встановлено, що ізоляцію засуджених до позбавлення волі на певний строк варто розглядати у двох аспектах: кримінально-правовому (як зміст позбавлення волі на певний строк) та кримінально-виконавчому (як вимогу режиму у виправних і виховних колоніях). Визначено поняття ізоляції, її зміст та ознаки, що дозволяє сформулювати теоретичне підґрунтя для вдосконалення її застосування. Розкрито основні права засуджених, які підлягають обмеженню у зв'язку із ізоляцією, у зв'язку з чим виділено прямі (юридичні) та непрямі (фактичні) правообмеження, які обумовлюються фактом ізоляції. Юридичні обмеження прав передбачені чинним законодавством та прямо вказують на те, що особа, знаходячись в установах виконання покарань, не може робити. Фактичні правообмеження прямо в законі не прописані, проте вони впливають із законодавчих норм.

На основі аналізу прав засуджених, зроблено висновок про те, що ізоляція дійсно виступає джерелом обмежень прав засуджених до позбавлення волі на певний строк. Для узагальнення кола обмежуваних ізоляцією прав можна навести класифікацію, яка включає в себе: обмеження свободи пересування; вибір місця проживання; вибір характеру і роду занять, місця роботи;

обмеження права визначати свій спосіб життя; суттєве обмеження спілкування з людьми, які знаходяться на свободі. Варто вказати, що цей перелік був визначений ще у науці виправно-трудового права, проте він залишається й досі актуальним, однак вважаємо за необхідне розширити коло обмежень, які передбачає ізоляція засуджених, та додати до нього суттєве обмеження статевих зв'язків.

При дослідженні обмежуваних ізоляцією прав засуджених та співвідношення її з метою покарання, а також правового регулювання покарання у виді позбавлення волі на певний строк було виділено атрибутивні ознаки ізоляції засуджених у кримінально-правовому аспекті: 1) ізоляція як зміст позбавлення волі зумовлює систему правообмежень для засуджених; 2) доцільність – усі правообмеження, що зумовлені фактом ізоляції, застосовуються виключно для забезпечення мети покарання; 3) необхідність обов'язкової юридичної підстави застосування ізоляції – вироку суду; 4) відносність ізоляції засуджених – вона не є абсолютною, а полягає в обмеженні, і аж ніяк не позбавленні прав і свобод засуджених; 5) строковість – існує протягом встановленого вироком суду строку покарання.

Підрозділ 2.2 «Ізоляція засуджених у кримінально-виконавчому аспекті» присвячений дослідженню ізоляції засуджених як вимоги режиму у виправних колоніях. У цьому контексті розглядається співвідношення даних понять: режим у виправних колоніях неможливий без ізоляції – саме виходячи з ізоляції сформовано порядок виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк. У той же час просто ізоляції недостатньо для забезпечення такого покарання, як позбавлення волі на певний строк та досягнення його мети. Взаємозв'язок ізоляції засуджених та режиму у виправних колоніях нормативно закріплений, зважаючи на те, що ізоляція виступає головною його вимогою і ним же забезпечується. На сьогодні видається, що зазначене співвідношення є виправданим, хоча повністю не розкриває складних зв'язків між цими поняттями.

Здійснено розподіл ізоляції засуджених у кримінально-виконавчому аспекті на загальну, спеціальну, посилену та полегшену, що дає можливість упорядкувати внутрішню структуру досліджуваного поняття.

У *підрозділі 2.3 «Забезпечення ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях»* стверджується, що ізоляція – неприродне явище для особи, яка вимушена зазнати наслідки свого суспільно небезпечного діяння та обмеження у зв'язку з цим низки своїх прав. Тому порушення вимог ізоляції з боку засудженого має розглядатися як логічне явище, яке пов'язане із соціальною сутністю людей, природним прагненням свободи. Визначено основні можливі порушення ізоляції засудженими: втеча, потрапляння заборонених предметів та порушень внутрішньої локалізації.

Вищевказані порушення ізоляції свідчать про важливість всебічного розгляду та дослідження основних засобів її забезпечення. Було виділено дві групи засобів забезпечення ізоляції засуджених: нагляд за засудженими (технічні та процедурні засоби забезпечення) та охорона засуджених (фізичні засоби забезпечення, до яких можна віднести структуру будівлі виправної

колонії, стіни, паркани, сигналізації). Названі засоби забезпечення ізоляції засуджених спрямовані на забезпечення не тільки її, й не обмежуються виконанням тільки режиму, вони є взаємопов'язаними між собою та спрямовані на забезпечення злагодженої роботи виправної колонії в цілому.

Наголошено на необхідності вдосконалення правового регулювання при застосуванні технічних засобів забезпечення ізоляції засуджених. Так, виникає нагальна потреба у розробці та прийнятті відповідного акту, який би затвердив перелік технічних засобів нагляду і контролю, що використовуються в місцях перебування засуджених та осіб, узятих під варту, й затвердити порядок їх використання.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення правових та організаційних засад ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях» складається із двох підрозділів.

Підрозділ 3.1 «Запровадження позитивного зарубіжного досвіду при організації ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях» дозволив виявити низку позитивних надбань, які можливо використовувати при забезпеченні ізоляції засуджених. У результаті аналізу застосування ізоляції у Великобританії, Франції, Швеції, Польщі та Латвії, констатуємо той факт, що найбільшою відмінністю організації ізоляції засуджених є їх покамерне тримання, що зумовлює можливість розміщувати велику кількість особистих речей засуджених у камері (телевізорів, DVD-плеєрів, книг, фотографій тощо).

З'ясовано, що європейський досвід застосування ізоляції ґрунтується на неухильному дотриманні міжнародних норм поведінки із засудженими, як наслідок, велика увага приділяється зниженню рівня ізоляції засуджених, а саме: а) існує широка практика надання відпусток засудженим, виїздів за межі установ виконання покарань; б) дозвіл на короткострокові побачення із родичами без нагляду адміністрації, а інколи і за межами установ виконання покарань; в) можливості спілкування із засобами масової інформації; г) забезпечення ізоляції засуджених динамічною безпекою.

На основі аналізу зарубіжного досвіду було розкрито основні складові поняття «динамічна безпека» з огляду на його відсутність в українському законодавстві та практиці виконання покарання, доведено необхідність підготовки персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України з урахуванням даного поняття.

У *підрозділі 3.2 «Основні напрями вдосконалення правового регулювання та практики застосування ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях»* доведено, що фізична ізоляція засуджених, яка полягає у покамерному розміщенні засуджених до позбавлення волі на певний строк, має суто практичні переваги, на відміну від сучасних казарменного та блочного типів організації ізоляції засуджених. При покамерній формі ізоляції засуджених створюються умови для: 1) індивідуалізації процесу відбування покарання; 2) персональної соціально-виховної роботи із засудженими; 3) ефективного лікування хворих засуджених, особливо заразними формами хвороби; 4) мінімізації негативного психологічного впливу негативно

налаштованих засуджених на тих, хто став або стає на шлях виправлення; 5) забезпечення фізичної безпеки одних засуджених від інших при виникненні міжособистісних конфліктів; 6) реалізації засудженими природного людського бажання до усамітнення, що дуже важливо в умовах колонії для збереження своїх життєво набутих позитивних індивідуально-особистісних характеристик; 7) захисту від тиску групи; 8) формування особистісного простору; 9) підвищення безпеки засудженого, у тому числі і від психологічної агресії; 10) формування навичок контролю за санітарним станом приміщення; 11) простоти контролю та нагляду з боку адміністрації; 12) більшої зручності для дотримання релігійних приписів; 13) зниження небезпеки психологічної несумісності; 14) можливості реалізувати своє хобі чи займатися суспільно корисною працею.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання з питань ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк. Відповідно до мети дослідження проведено аналіз чинного кримінального і кримінально-виконавчого законодавства України, міжнародно-правових стандартів поведінки із засудженими, досліджено зарубіжний досвід організації ізоляції засуджених, запропоновано авторські погляди й підходи щодо вирішення найбільш складних теоретичних і прикладних питань. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку висновків і пропозицій.

1. На основі аналізу історичних джерел та наукових джерел виокремлено три етапи наукової розробки поняття та змісту ізоляції засуджених до позбавлення волі. Перший етап тривав до початку XX ст. і характеризувався застосуванням ізоляції до засуджених та ув'язнених, поряд із цим було відсутнє належне правове регулювання; дослідження ізоляції засуджених у працях вчених зводилося до характеристик місць ізоляції і не завжди містили системні знання про ізоляцію як правову категорію. Другий етап розпочався із прийняттям ВТК УСРР 1925 р., де вперше на законодавчому рівні була закріплена ізоляція при характеристиці виправно-трудових установ та класифікації засуджених. Починаючи з 50-х рр. XX ст. ізоляція розглядалася як елемент кари, що має забезпечуватися режимом (М. О. Беляєв, О. І. Бажанов), як елемент каральної функції режиму (І. С. Ной), як складова позбавлення волі (В. О. Єлеонський), сукупність певних правообмежень (Ф. Р. Сундуков) та, нарешті, як вимога режиму виконання та відбування покарань (В. М. Бризгалов, Н. Є. Макагон, А. І. Васильєв, Л. С. Сабліна). Спільною рисою для другого етапу є те, що ізоляцію, розуміли як відокремлення особи від суспільства, що свідчило про втілення каральних рис у ній.

Третій етап дослідження ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк розпочався із здобуттям незалежності України. Вітчизняні вчені Т. А. Денисова, П. П. Козлов, Ю. В. Нікітін, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников та інші у своїх працях висвітлювали окремі питання ізоляції, однак здебільшого в контексті дослідження покарання у виді позбавлення волі та режиму

виконання і відбування покарань. Слід зазначити, що ізоляція засуджених предметом самостійного дослідження не ставала.

На сьогодні, враховуючи організаційно-структурні зміни в Державній кримінально-виконавчій службі України, що відбулися у 2016 р. та оновлення чинного кримінально-виконавчого законодавства України, залишилися невирішеними або потребують перегляду такі питання: зміст та ознаки ізоляції засуджених до позбавлення волі, співвідношення ізоляції засуджених та мети покарання, режиму у виправних і виховних колоніях, напрями її забезпечення та реалізації. Вищевказане у підсумку підтвердило необхідність окремого ґрунтовного монографічного дослідження ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк.

2. У результаті аналізу міжнародно-правових стандартів поводження із засудженими розкрито такі принципові позиції стосовно ізоляції засуджених: 1) ізоляція засуджених не може бути абсолютною – засуджений, зазнаючи певних правообмежень, усе ж залишається членом суспільства; 2) ізоляція не може бути метою державного примусу, а повинна розглядатися як негативний наслідок такого примусу, тому гарантовані права засуджених до позбавлення волі мають бути спрямовані на зміцнення соціально корисних зв'язків. Порівняльний аналіз міжнародно-правових стандартів поводження із засудженими та чинного законодавства України свідчить про те, що норми кримінально-виконавчого права України здебільшого відповідають міжнародним вимогам, однак матеріально-побутові умови у виправних колоніях та реалізація окремих прав засуджених розкривають проблеми у підходах до розуміння та забезпечення ізоляції засуджених.

3. Доведено, що ізоляцію засуджених до позбавлення волі на певний строк варто розглядати у двох аспектах: кримінально-правовому (як зміст позбавлення волі на певний строк) та кримінально-виконавчому (як вимогу режиму у виправних і виховних колоніях). Виходячи з матеріалістичної діалектики, ці аспекти співвідносяться між собою як зміст і форма. Сформульовано поняття «ізоляція засуджених» у кримінально-правовому аспекті як один із основних елементів змісту позбавлення волі на певний строк, що полягає в передбаченому законом і встановленому вироком суду обмеженні прав особи й громадянина шляхом поміщення до кримінально-виконавчої установи закритого типу для досягнення мети покарання.

4. Сформульовано поняття «ізоляція засуджених» у кримінально-виконавчому аспекті – вимога режиму у виправних та виховних колоніях, що становить передбачену кримінально-виконавчим законодавством систему правил поведінки для засуджених та персоналу, які визначають розміщення, правила пересування та порядок спілкування осіб як усередині установ виконання покарань, так і за її межами.

Доведено, що залежно від характеру правообмежень ізоляція поділяється на фізичну та духовну. Духовна ізоляція є негативним наслідком фізичної та полягає у регламентованій можливості підтримувати соціально корисні зв'язки через побачення, листи, спілкування із засобами масової інформації та інше. Фізична ізоляція може поділятися на загальну, спеціальну, посилену та полегшену

залежно від розміщення засуджених у відповідній дільниці певного рівня безпеки виправної колонії, а також застосування дисциплінарного стягнення. Фізична ізоляція не є статичною – змінюється залежно від поведінки засуджених та впливає на рівень духовної.

5. Основними засобами забезпечення ізоляції засуджених є нагляд та охорона у виправних колоніях. Вони спрямовані на попередження таких можливих порушень ізоляції, як втечі, потрапляння заборонених предметів та порушень внутрішньої локалізації. 79 % опитаних нами працівників Державної кримінально-виконавчої служби України вважають, що саме постійний нагляд та ефективна охорона впливають на дотримання режиму та запобігання вчинення правопорушень. На сьогодні існують об'єктивні потреби їх вдосконалення у таких напрямках: оновлення та приведення у відповідність із міжнародними стандартами поводження із засудженими правового регулювання, переоснащення установ виконання покарань, використання інженерно-технічних засобів охорони та нагляду, організації та здійснення охорони установ виконання покарань, та нагляду за засудженими, якісна підготовка персоналу та ефективні форми його контролю.

6. У результаті аналізу застосування ізоляції у Великобританії, Франції, Швеції, Польщі та Латвії констатуємо той факт, що найбільшою відмінністю організації ізоляції засуджених є їх покамерне тримання, що дає можливість розміщувати велику кількість особистих речей у камері.

Виявлено, що зарубіжний спосіб забезпечення ізоляції засуджених знаходить свій вияв через динамічну безпеку. Вона виявляється у ставленні до засуджених як до індивідів та встановленні нормальних стосунків «персонал – засуджений». З'ясовано, що динамічна безпека – це функція, яка покладається виключно на персонал, який безпосередньо спілкується із засудженими. Обов'язки із застосування динамічної безпеки включають в себе як психологічну, так і професійну складову компетенції працівника. До основних обов'язків працівника належать: 1) постійно знаходитися поряд із засудженими, що полягає у відвідуванні місць їх скупчення та маршрутів їх руху у вільний час; 2) розмовляти, налагоджувати контакт із засудженими, завойовуючи довіру та повагу (однак це не має нічого спільного із здобуттям оперативної інформації та вербуванням засуджених, йдеться про дружні стосунки, що базуються на повазі; 3) перевірка присутності засуджених, а також обізнаність щодо потреб цих засуджених; 4) єдиний підхід до всіх засуджених, окрім цього, необхідно негативно ставитися до будь-яких порушень та заохочувати до нормативно визначеної поведінки; 5) допомога засудженим у вирішенні їх справ як стосовно відбування покарання, так і справ цивільного характеру за межами установи; 6) зберігання спокою під час будь-яких надзвичайних ситуацій. Встановлено, що динамічна безпека забезпечена тоді, коли засуджений почувається комфортно в межах установи виконання покарань, а також, коли усі конфлікти виявляються на початковому етапі їх виникнення.

7. Ураховуючи міжнародні стандарти поводження із засудженими та зарубіжний досвід, удосконалення реалізації ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях повинно здійснюватися у напрямку

від казарменого та блочного типів утримання засуджених до покамерного. Покамерне тримання характеризується розділенням засуджених вночі в окремих приміщеннях, проте вдень вони мають змогу для спілкування, роботи та інших занять спільно з іншими засудженими. Видається, що подібна організація внутрішньої ізоляції, яка притаманна усім європейським державам, є доцільною та відповідає сучасній державній політиці у сфері виконання кримінальних покарань.

8. З метою вдосконалення правового регулювання та практики застосування ізоляції рекомендується внести такі зміни та доповнення до Кримінально-виконавчого кодексу України:

доповнити ч. 4 ст. 18. Виправні колонії:

«з метою оптимізації порядку виконання покарання у виді позбавлення волі та обов'язковим дотриманням вимог роздільного тримання, передбачених у статті 92 цього Кодексу можуть створюватися універсальні установи виконання покарань, які об'єднують усі рівні безпеки.

Порядок їх створення та функціонування визначається цим Кодексом та нормативно-правовими актами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань».

доповнити ч. 7 ст. 92 Роздільне тримання засуджених до позбавлення волі у виправних і виховних колоніях:

«Засуджені до позбавлення волі розміщуються у виправних і виховних колоніях з обов'язковим наданням їм окремих приміщень.

У разі переповнення виправних і виховних колоній, засуджені можуть утримуватися в одній камері не більше двох осіб за умови забезпечення норми жилої площі на одного засудженого не менше 4 квадратних метрів»

доповнити ст. 102 приміткою:

«Ізоляція засуджених – це вимога режиму у виправних та виховних колоніях, що становить передбачену кримінально-виконавчим законодавством систему норм для засуджених та персоналу, які визначають умови розміщення, правила пересування та спілкування в межах установи виконання покарань»

викласти ч. 1 ст. 110 у такій редакції:

«1. Засуджені мають право на побачення: короткострокові тривалістю до чотирьох годин і тривалі – до трьох діб. Короткострокові побачення надаються з родичами або іншими особами у присутності представника колонії. Короткострокові побачення з близькими родичами (подружжя, батьки, діти, усиновлювачі, всиновлені, рідні брати й сестри, дід, баба, онуки), а також з особами, що не перебували у шлюбі, за умови, що вони проживали однією сім'єю і в них є спільні неповнолітні діти, надаються без присутності працівника колонії. Тривалі побачення надаються з правом спільного проживання і тільки з близькими родичами. Тривалі побачення можуть надаватися і подружжю, яке проживало однією сім'єю, але не перебувало у шлюбі, за умови, що в них є спільні неповнолітні діти. Оплата послуг за користування кімнатами короткострокових і тривалих побачень здійснюється засудженими або їх родичами чи іншими особами за рахунок власних коштів. У виняткових випадках короткострокові побачення з близькими родичами можуть відбуватись під

контролем представника колонії. Про такий контроль адміністрацією виправної колонії на підставі індивідуальної оцінки ризиків приймається вмотивоване рішення із зазначенням підстав, періоду, типу контролю та порядку його оскарження. Копія рішення видається засудженому. Порядок індивідуальної оцінки ризиків визначається нормативно-правовими актами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань».

ч. 4 ст. 110 Кримінально-виконавчого кодексу України виключити.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Лисенко М. І. Ізоляція засуджених: поняття, ознаки та види / М. І. Лисенко // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 10. – С. 128-130.
2. Лисенко М. І. Реалізація принципу виконання і відбування покарання в умовах ізоляції засудженого / М. І. Лисенко, М. С. Пузирьов. // Право і суспільство. Науковий журнал. – 2012. – №3. – С. 141-145.
3. Лысенко М. И. Генезис понятия «изоляция» в науке исправительно-трудового (уголовно-исполнительного) права / М. И. Лысенко // Уголовно-исполнительное право. – 2013. – № 1. – С. 51-54.
4. Лисенко М. І. Міжнародно-правове регулювання ізоляції засуджених [Електронний ресурс] / М. І. Лисенко // Порівн.-аналіт. право. – 2015. – № 1. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/1_2015/77.pdf.
5. Лисенко М. І. Право на працю засудженого в умовах ізоляції / М. І. Лисенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». – 2015. – № 13. – С. 78-81.
6. Лисенко М. І. Ізоляція засуджених в умовах реформування Державної кримінально-виконавчої служби в Україні / М. І. Лисенко // Науковий вісник публічного та приватного права: Збірник наукових праць. – 2016. – № 5. – С. 259–262.
7. Лисенко М. І. Визначення поняття ізоляції як основної вимоги режиму виконання покарань / М. І. Лисенко // Протиправна поведінка: погляд крізь призму юридичної науки : матеріали І Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Ніжин, 24 лютого 2012 р.) / Ніжинський державний педагогічний університет. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко, 2012. – С. 100-101.
8. Лисенко М. І. Підходи до розуміння поняття «ізоляція» у науці кримінально-виконавчого права: радянський період / М. І. Лисенко // Ступенева професійна освіта у вітчизняному та Європейському освітньому просторі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Чернігів, 7 червня 2012 р.) / Чернігівський юридичний коледж ДПтС України. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2012. – С.174-176.
9. Лисенко М. І. Правове регулювання ізоляції засуджених / М. І. Лисенко // Кримінально-виконавчому кодексу України – 9 років : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28 листоп. 2012 р.). – К. : Інститут кримінально-виконавчої служби, 2012. – С. 49-52.

10. Лисенко М. І. Забезпечення ізоляції засуджених в контексті реалізації Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України / М. І. Лисенко // Державна пенітенціарна служба України: історія, сьогодення та перспективи розвитку у світлі міжнародних пенітенціарних стандартів та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28-29 березня. 2013.). – Державна пенітенціарна служба України : ВД «Дакор», 2013 – С. 240-243.

11. Лисенко М. І. Міжнародно-правове регулювання ізоляції засуджених до позбавлення волі / М. І. Лисенко // Пенітенціарна наука – пенітенціарній практиці: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 жовтня 2013 р.) / відп. ред. І. М. Копотун, С. Г. Стеценко. – К. : Інститут кримінально-виконавчої служби, 2013. – С. 534-536.

12. Лисенко М. І. Юридична відповідальність за окремі порушення ізоляції як вимоги режиму у виправних колоніях / М. І. Лисенко // Сучасна наука – пенітенціарній практиці : зб. матер. II Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4 грудня 2014 р.) / Держ. пенітенціарна служба України, Ін-т кримінально-виконавчої служби, Нац. акад. правових наук України. Київ. регіон. центр; За ред. В. П. Тихого, Є. Ю. Бараша. – К. : Ін-т кримінально-виконавчої служби, 2014. – С. 263-265.

13. Лисенко М. І. Застосування ст. 391 КК України в контексті забезпечення прав засуджених. / М. І. Лисенко, О. І. Кіслов, // Модернізація системи вищої освіти в контексті Закону України «Про вищу освіту» : зб. матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Чернігів, 5 червня 2015 року). Чернігівський юридичний коледж ДПтС України. – Чернігів : Десна Поліграф, 2015. – С. 121-122.

14. Лисенко М. І. Значення динамічної безпеки для забезпечення ізоляції в установах закритого типу / М. І. Лисенко // Проблеми протидії злочинності у ХХІ столітті: вітчизняний та міжнародний досвід : матер. міжнар. симпозіуму (Чернігів, 24 квіт. 2015 р.) ; за ред. докт. юрид. наук, проф. І. Г. Богатирьова / Буковинський державний фінансово-економічний університет, Апеляційний суд Чернігівської області. – Чернігів, 2015. – С. 51-53.

15. Лисенко М. І. Співвідношення кари як мети покарання та ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк / М. І. Лисенко // Нормативні та прикладні засади удосконалення інституту призначення покарання та інших заходів кримінально-правового впливу: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Одеса, 26-27 грудня 2015 р.) / відп. ред. : В. О. Туляков. – Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. – С. 164-168.

16. Лисенко М. І. Співвідношення режиму у виправних колоніях та ізоляції засуджених / М. І. Лисенко // Актуальні питання застосування кримінально-виконавчого законодавства: матеріали круглого столу (Київ, 18 березня 2015 р.) / відп. ред. В. А. Кирилюк. – К. : Державна пенітенціарна служба України, Інститут кримінально-виконавчої служби, 2015. – С. 99-100.

17. Лисенко М. І. Основні напрямки вдосконалення нормативно-

правового регулювання ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк / М. І. Лисенко // *Európska tradícia v medzinárodnom práve: uplatňovanie ľudských práv : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie* (Bratislava, 6–7 máj 2016) – Paneurópska vysoká škola, Bratislava, 2016. – С. 229-230.

18. Лисенко М. І. Ізоляція засуджених у контексті реформування системи виконання покарань в Україні / М. І. Лисенко // *Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває у конфлікті із законом, крізь призму правових реформ : зб. матер. міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 грудня 2016 р.).* – К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2016. – С. 139-141.

АНОТАЦІЯ

Лисенко М. І. Ізоляція засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Національна академія внутрішніх справ. – Київ, 2017.

Дисертація присвячена розробленню науково обґрунтованих напрямів вдосконалення правового регулювання та організації ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях. На основі всебічного комплексного аналізу наукової літератури, отриманих емпіричних матеріалів та вивчення міжнародної та зарубіжної практики застосування ізоляції було визначено поняття, зміст та основні ознаки ізоляції засуджених, проаналізовано стан наукової розробки, її розвиток та ставлення. Розкрито особливості міжнародно-правового регулювання ізоляції засуджених та визначено зарубіжний досвід її застосування. На підставі проведеного аналізу сформульовано основні напрями вдосконалення ізоляції засуджених до позбавлення волі на певний строк.

Ключові слова: ізоляція засуджених, позбавлення волі на певний строк, режим у виправних колоніях, права засуджених, фізична ізоляція, духовна ізоляція, покамерне тримання.

АННОТАЦИЯ

Лысенко М. И. Изоляция осужденных к лишению свободы на определенный срок в исправительных колониях. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальная академия внутренних дел. – Киев, 2017.

Диссертация посвящена разработке научно обоснованных направлений совершенствования правового регулирования и организации изоляции осужденных к лишению свободы на определенный срок в исправительных колониях. На основе всестороннего комплексного анализа научной литературы, полученных эмпирических материалов и изучение международной и

зарубежной практики применения изоляции было определено понятие, содержание и основные признаки изоляции осужденных, проанализировано состояние научной разработки, ее развитие и становление.

Раскрыты особенности международно-правового регулирования изоляции осужденных, которые заключаются в следующем: изоляция осужденных не может быть абсолютной – осужденный, претерпевая определенные правоограничения, все же остается членом общества; изоляция не может быть целью государственного принуждения, а должна рассматриваться как негативное последствие такого принуждения, потому что гарантированы права осужденных к лишению свободы должны быть направлены на поддержку укрепления связей с внешним миром.

Проведенный сравнительный анализ международно-правовых стандартов обращения с осужденными и действующим законодательством свидетельствует о том, что нормы уголовно-исполнительного права Украины в основном соответствуют международным требованиям, однако материально-бытовые условия в исправительных колониях и реализация отдельных прав, осужденных демонстрируют проблемы в подходах к пониманию и обеспечения изоляции осужденных.

Раскрыты основные средства обеспечения изоляции осужденных и определены основные недостатки современного состояния их функционирования. Осуществлен анализ зарубежного опыта применения изоляции, на основе которого сформированы основные направления совершенствования ее реализации. Был предложен покамерный способ организации изоляции осужденных, который характеризуется возможностью содержать осужденных ночью в собственных отдельных помещениях, однако днем они могут пребывать совместно с другими осужденными для общения, работы и других занятий. Представляется, что подобная организация внутренней изоляции, которая присуща всем европейским государствам, целесообразна и соответствует современным требованиям времени.

Ключевые слова: изоляция осужденных, лишение свободы на определенный срок, режим в исправительных колониях, права осужденных, физическая изоляция, духовная изоляция, покамерное содержание.

SUMMARY

Lysenko M. Isolation sentenced to imprisonment for a fixed term in penal colonies. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of Candidate of Legal Sciences, specialty 12.00.08 – Criminal Law and Criminology, Penal Law. –The National Academy of Internal Affairs. – Kiev, 2017.

The thesis is devoted the development of science-based ways to improve regulation and organization of isolation sentenced to imprisonment for a fixed term in penal colonies. Based on a comprehensive analysis of scientific literature, empirical materials, and international and foreign practice of isolation of application the dissertation defined the concept, content and main features of isolation of convicts,

analyzes of scientific development and the historical experience of its application. Defined the features of the international legal regulation of isolation of prisoners and the international experience of its application. Based on the analysis formulated the main directions of improving the isolation of persons sentenced to imprisonment for a fixed term.

Keywords: isolation of prisoners, imprisonment for a fixed term, the regime in penal colonies, the rights of prisoners, physical isolation, social isolation, prison wards.